

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 3.21, 3.24 en 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 3.21 t/m 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020 van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommiteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommiteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Als het antwoord op een andere manier is gegeven, maar onomstotelijk vaststaat dat het juist is, dan moet dit antwoord ook goed gerekend worden. Voor het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB1 *T.a.v. de status van het correctievoorschrift:*

Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

NB2 *T.a.v. het verkeer tussen examiner en gecommiteerde (eerste en tweede corrector):*
Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 *T.a.v. aanvullingen op het correctievoorschrift:*
Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de Toets- en Examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit Examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen zijn de volgende vakspecifieke regels vastgesteld:

- 1 Vakinhoudelijke argumenten moeten afkomstig zijn uit gezaghebbende, wetenschappelijke publicaties.
- 2 Als gevraagd wordt naar het noemen van één van de negenenveertig 'kenmerkende aspecten', is een letterlijke weergave daarvan niet vereist. Er kan in de regel worden volstaan met een juiste omschrijving van het 'kenmerkend aspect' of van dat deel ervan dat relevant is voor de beantwoording van de vraag (er zijn kenmerkende aspecten die uit meerdere onderdelen bestaan).

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Door de tijd heen

1 maximumscore 2

De juiste volgorde is:

5, 1, 2, 3, 6, 4

Opmerking

Als door het weglaten van één foutief geplaatst nummer een verder complete en foutloze reeks ontstaat, wordt 1 scorepunt toegekend.

Prehistorie en oudheid

2 maximumscore 2

Kern van een juist antwoord is:

Lactantius wil met zijn boek *De dood van de christenvervolgers* de boodschap overbrengen dat het vervolgen van christenen bestraft zal worden / dat een vervolger van christenen een slecht heerser is, zodat Lactantius mogelijk de vernedering van Valerianus (die christenen liet vervolgen) overdrijft.

Opmerking

Alleen als in het antwoord wordt aangegeven op welke manier de boodschap de beschrijving minder betrouwbaar maakt, worden scorepunten toegekend.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

3 maximumscore 2

Kern van een juist antwoord is:

- Met een afbeelding die is gemaakt naar voorbeeld van een Romeinse afbeelding (in het Perzische rijk) kun je 'de klassieke vormtaal' / '(de groei van het Romeinse imperium) waardoor de Grieks-Romeinse cultuur zich verspreidde' illustreren. 1
- Sjapoer wilde aan zijn volk overbrengen dat hij machtiger was dan de Romeinen/Romeinse keizer / dat hij zijn rijk succesvol verdedigde tegen de Romeinen/Romeinse keizer. 1

Opmerking

Alleen als het antwoord op de tweede deelvraag een boodschap bevat die specifiek ingaat op de verhouding ten opzichte van de Romeinen/Romeinse keizer, wordt 1 scorepunt toegekend.

De middeleeuwen

4 maximumscore 3

Kern van een juist antwoord is:

- Door 'de vrijwel volledige vervanging in West-Europa van de agrarisch-urbane cultuur door een zelfvoorzienende agrarische cultuur, georganiseerd via hofstelsel en horigheid' raken in de vroege middeleeuwen veel steden in verval / nemen steden in omvang af / worden geen grote steden gebouwd (wat aannemelijk maakt dat de tekenaar zich voor de afbeelding baseert op Romeinse voorbeelden van steden). 2
- Boeken met illustraties bij psalmen (zoals deze bron) maken het makkelijker om de teksten te onthouden (wat de verspreiding van het christendom bevordert). 1

Opmerking

Alleen als het antwoord op de eerste deelvraag een combinatie bevat van een juist kenmerkend aspect en een daarbij passende juiste verklaring voor het zich baseren op een Romeins voorbeeld van een stad, worden scorepunten toegekend.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

5 maximumscore 3

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- De beschrijving van de jaarmarkt / de aanwezigheid van buitenlandse kooplieden past bij de positie van Vlaanderen in de twaalfde eeuw als onderdeel van een internationaal handelsnetwerk. 1
- Je kunt aan de beschrijving ontleen dat politieke rust/stabiliteit / bescherming voor handelaren door een landsheer een voorwaarde is voor succesvol handeldrijven, omdat Galbert schrijft dat de moord de jaarmarkt meteen verstoort / dat handelaren het nieuws van de moord belangrijk genoeg vinden om overal te vertellen (en zo Vlaanderen berucht te maken). 2

Opmerking

Als bij de eerste deelvraag alleen wordt ingegaan op de aanwezigheid van de jaarmarkt/handel / op economische voorspoed, wordt geen scorepunt toegekend (omdat dit niet ingaat op de positie van Vlaanderen in het internationale handelsnetwerk).

6 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Als bankier kon Arnolfini leningen/voorschotten geven aan Filips de Goede waardoor hij werd beloond met een functie aan het hof / zodat Filips de Goede hoopte op meer leningen in ruil voor de benoeming. 1
- Met de benoeming in een ridderorde zorgde Filips de Goede ervoor dat Arnolfini de status kreeg die paste bij het hof / liet Filips de Goede zien dat hij trouwe medewerkers beloonde / met de benoeming van patriciër tot ridder verminderde Filips de Goede de macht/invloed van de adel. 1

Vroegmoderne tijd

7 maximumscore 4

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Door de beschrijving krijgen Europeanen informatie over de (hoogstaande) cultuur in Amerika / ontdekken Europeanen dat er een cultuur bestaat waar zij nog nooit van hebben gehoord, wat bijdraagt aan het aanpassen van het eurocentrisch (of een omschrijving daarvan) wereldbeeld. 2
- In de beschrijving wordt verteld over een opperhoofd dat een grote hoeveelheid goudpoeder heeft, zodat Europeanen haastig/in groten getale naar Amerika trekken om mee te profiteren van deze rijkdom (wat bijdraagt aan de snelle Europese expansie). 2

Opmerking

Alleen als het antwoord telkens een combinatie bevat van een juist voorbeeld van (bij de eerste deelvraag) een verandering van wereldbeeld en (bij de tweede deelvraag) uitleg voor de snelle expansie en een daarbij passende verwijzing naar de bron, worden scorepunten toegekend.

8 maximumscore 3

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Een uitgangspunt van *bonum commune* was dat bestuur zich moest inzetten voor het algemene goed/het welzijn van het volk, zodat het stadsbestuur de politieke boodschap wilde overbrengen dat een bestuurder die de burgers benadeelde, bestraft werd (net als Valerianus). 2
- De keuze voor een afbeelding van een verhaal uit de Oudheid paste bij de 'heroriëntatie op de klassieke oudheid' / bij de interesse in de klassieke oudheid (tijdens de Renaissance). 1

Opmerking

Alleen als het antwoord op de eerste deelvraag een combinatie bevat van een juist uitgangspunt van bonum commune met een daarbij passende politieke boodschap van het stadsbestuur, worden scorepunten toegekend.

Vraag	Antwoord	Scores
9	<p>maximumscore 3</p> <p>Kern van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Deze manier van verdelen versterkte oligarchisering omdat de bestuursfuncties alleen onder (een beperkte groep) regenten(families) werden verdeeld. 1 • Met dit verzoek voorkwamen de regenten dat de stadhouder werkelijk invloed had op de verdeling van de functies in het gewest, waarmee het particularisme (of een juiste omschrijving hiervan) werd gehandhaafd. 2 	
	<p><i>Opmerking</i></p> <p><i>Alleen als het antwoord op de tweede deelvraag een combinatie bevat van een juist voorbeeld van gewestelijke politieke continuïteit en een verwijzing naar het uitsluiten van de stadhouder, worden scorepunten toegekend.</i></p>	
10	<p>maximumscore 4</p> <p>Kern van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Door de <i>committees of correspondence</i> wordt het verzet tegen de Britten gecoördineerd/geïnitieerd / groeit het verzet tegen de Britten (omdat revolutionairen in verschillende steden met elkaar in contact komen/blijven). 1 • Als kritiek is te geven dat als de Britse Kroon (de uitvoerende macht) de rechters (de rechterlijke macht) betaalt, er geen sprake is van scheiding der machten (omdat de rechters onder invloed komen van de uitvoerende macht). 1 • Het <i>committee of correspondence</i> in Boston onderschrijft het verlichtingsidee van natuurrechten, 1 • door te stellen dat mensen/christenen/onderdanen onvervreembare rechten hebben. 1 	
	<p><i>Opmerking</i></p> <p><i>Alleen als bij de derde deelvraag een juist verlichtingsidee wordt genoemd, wordt 1 scorepunt toegekend aan een daarbij passende verwijzing naar het pamflet.</i></p>	
11	<p>maximumscore 2</p> <p>Kern van een juist antwoord is:</p> <p>Het standpunt van de demonstranten dat de stadhouder veel macht heeft gekregen / dat de slechte staat van het land te wijten is aan het gebrek aan een grondwettelijke relatie tussen burgers en bestuurders, past bij:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 'rationeel optimisme en een 'verlicht denken' dat wordt toegepast op alle terreinen van de samenleving: godsdienst, politiek, economie en sociale verhoudingen'. 1 • 'de democratische revoluties in westerse landen met als gevolg discussies over grondwetten, grondrechten en staatsburgerschap'. 1 	

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

12 maximumscore 3

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- De prent is gemaakt nadat het bestuur van Frankrijk door Napoleon is overgenomen / Napoleon het Directoire afschaft. 1
- De mening die Chataignier weergeeft is dat Frankrijk/het Franse volk door de machtsovername van Napoleon gered wordt / een beter leider/bestuur krijgt, 1
- door (een van de volgende): 1
 - af te beelden dat Napoleon Frankrijk richting gerechtigheid / eenheid / vrede / overvloed leidt.
 - af te beelden dat Napoleon voorkomt dat Frankrijk door het 'revolutionaire fanatisme'/onwetendheid in de samenleving in de afgrond wordt getrokken.
 - Napoleon 'steun en toeverlaat van Frankrijk' te noemen.

Opmerking

Alleen als het antwoord op de tweede deelvraag een juiste mening van Chataignier bevat, wordt 1 scorepunt toegekend aan een daarbij passende verwijzing naar de prent.

Moderne tijd

13 maximumscore 4

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- *The Liberator* wil de lezer/Amerikaanse vrouwen overtuigen dat slavernij afgeschaft moet worden / aanmoedigen in verzet te komen tegen slavernij, 1
- door een artikel te plaatsen waarin (een van de volgende): 1
 - de lezer wordt gevraagd of zij de plek van de Afrikaanse moeder zou willen innemen.
 - het verdriet/de gruwel van slavernij wordt beschreven zoals het wegnemen van baby's / het jammeren van geliefden / de bloederige striemen.
- De auteur gaat uit van het idee van het burgerlijk gezinsideaal waarbij vrouwen hun moederrol op zich nemen / het gezin als kern wordt gezien, 1
- door in het artikel af te wijzen dat slaafgemaakte moeders en kinderen worden gescheiden / gezinnen uit elkaar worden gerukt. 1

Opmerkingen

- *Alleen als het antwoord (bij de eerste deelvraag) een juist argument over het versterken van de abolitionistische beweging en (bij de tweede deelvraag) over het burgerlijk gezinsideaal bevat, wordt 1 scorepunt toegekend aan een passende verwijzing naar de bron.*
- *Als dezelfde verwijzing naar de bron tweemaal wordt gebruikt, wordt alleen aan het eerste gebruik 1 scorepunt toegekend.*

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

14 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Door het bestraffen van de handel in/het gebruik van opium (gegeven 2) waren de Taiping een gevaar voor de Britse handel (waardoor de Britten het belangrijk vonden om de Taiping te bestrijden). 1

 - Door de samenwerking met de buitenlanders/buitenlandse troepen (gegeven 3) werd duidelijk dat de Qing-dynastie niet sterk genoeg was om de opstand te beëindigen / kon de Qing-dynastie de invloed van westerse landen niet langer buiten China houden (waardoor het centrale gezag verzwakte). 1
- of
- Door het uitroepen van zichzelf als 'Hemelse Koning' (gegeven 1) werd Hong gezien als een vervanger van de Qing-keizer (waardoor het centrale gezag verzwakte). 1

Opmerking

Als hetzelfde gegeven tweemaal wordt gebruikt, wordt alleen aan de eerste juiste vermelding 1 scorepunt toegekend.

15 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- De oprichting van de *Bouwmaatschappij* paste bij 'de opkomst van emancipatiebewegingen' omdat arbeiders zich hierdoor verenigden / zeggenschap kregen over hun woning / niet afhankelijk waren van fabriekseigenaren/kapitalisten. 1

- De oprichting van de *Bouwmaatschappij* paste bij 'discussies over de 'sociale kwestie' omdat de arbeiders hierdoor werkten aan een oplossing voor hun slechte (woon)omstandigheden. 1

16 maximumscore 3

Kern van een juist antwoord is:

- Volgens het confucianisme is de keizer de vertegenwoordiger van god / de belichaming van god / in de hiërarchie de hoogste (zodat het burgers verboden is zich in zijn nabijheid te begeven). 1

- In 1900 vindt de Bokseropstand plaats, waarna de Achtlandenalliantie de Verboden Stad besluit aan te vallen om de keizerlijke dynastie/Cixi te straffen vanwege de steun die Cixi aan de Bokseropstand geeft. 2

Opmerking

Alleen als in het antwoord op de tweede deelvraag het besluit wordt verklaard vanuit de steun van de keizerin-weduwe/Cixi aan de Bokseropstand, worden scorepunten toegekend.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

17 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- De Achtlandenalliantie kan met deze foto de boodschap overbrengen dat de samenwerking succesvol is geweest / dat de Bokseropstand succesvol is neergeslagen / dat Cixi is aangepakt. 1
- De Chinese regering kan met de foto de boodschap overbrengen dat de buitenlandse troepen moeten worden verslagen omdat ze geen eerbied hebben voor Chinese tradities / dat de buitenlandse troepen gevaarlijk zijn omdat zij al tot in de Verboden Stad zijn doorgedrongen / de keizerin wordt aangevallen/beledigd. 1

18 maximumscore 4

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- In dit artikel wordt het gezag van Nederland onderbouwd met een beroep op nationalistische gevoelens / op een gevoel van Nederlandse superioriteit, door te beschrijven dat de overgave gepaard gaat met het spelen van het volkslied/Nederlands nationale liederen / door de Nederlanders die een eind maken aan een eeuwenoude cultuur 'overwinnaars' te noemen. 2
- Uit de beschrijving wordt duidelijk dat de Nederlanders de Boniërs hebben vernederd / de rijkssieraden hebben afgenomen, zodat de Boniërs mogelijk wraak willen nemen / hun cultuur willen verdedigen (waardoor het verzet tegen de Nederlandse overheersing niet minder wordt). 2

Opmerking

Alleen als het antwoord een combinatie bevat van een juist argument en een daarbij passende verwijzing naar het artikel, worden telkens scorepunten toegekend.

19 maximumscore 1

Kern van een juist antwoord is:

Dit verdrag sloot aan op de verzoeningspolitiek.

20 maximumscore 2

De juiste volgorde is:

3, 2, 4, 5, 1, 6

Opmerking

Als door het weglaten van één foutief geplaatst nummer een verder complete en foutloze reeks ontstaat, wordt 1 scorepunt toegekend.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

21 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Volgens getuigenis 1 worden tegenstanders van het nationaalsocialisme benadeeld/aangevallen / maakt een leider van de NSDAP gebruik van geweld tegen een tegenstander/gebruik van antisemitische scheldwoorden (wat past bij het in praktijk brengen van het nationaalsocialisme), 1
- wat blijkt uit de beschrijving dat (een van de volgende): 1
 - mensen die niets met de NSDAP te maken willen hebben als tweederangsburgers worden behandeld.
 - partijleden niet in het leger hoeven.
 - de inwoner voor 'Jodenlummel' wordt uitgescholden.
 - de inwoner zonder reden wordt geslagen.

Opmerking

Alleen als het antwoord een juist voorbeeld bevat van 'het in de praktijk brengen van het nationaalsocialisme', wordt een scorepunt toegekend aan een daarbij passende verwijzing naar de getuigenis.

22 maximumscore 3

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Dat de geallieerden getuigenissen verzamelen laat zien dat ze proberen vast te stellen in welke mate iemand/Willy Bendorf zich schuldig heeft gemaakt aan het steunen van/werken voor het nationaalsocialistische regime / dat ze (voormalige) nazi's willen opsporen (wat past bij denazificatie). 1
- In getuigenis 1 wordt beweerd dat Bendorf aanhangers van de NSDAP voortrekt/goed behandelt, zodat de geallieerden wellicht denken dat de dorpsbewoners die een positieve waardering uitspreken in getuigenis 2 lid zijn geweest van de NSDAP / het naziregime hebben ondersteund (waardoor de geallieerden kunnen twifelen aan de betrouwbaarheid van getuigenis 2). 2

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

23 maximumscore 4

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Valtman geeft de mening weer dat de (Westerse) EEG een sterke economische groei doormaakt / dat de economie van de EEG harder groeit dan die van het Oostblok, 1
- door (een van de volgende): 1
 - af te beelden dat er bij de EEG grote bedrijvigheid is.
 - de EEG af te beelden als bouwplaats.
 - de titel 'Met bezorgdheid bekijken'.
- Valtman geeft de mening weer dat de Sovjet-Unie de landen in het Oostblok/de DDR overheerst / dat de Sovjet-Unie de leider is, 1
- door af te beelden dat Chroesjtsjov Ulbricht als een hondje aan de lijn heeft. 1

Opmerking

Alleen als het antwoord een juiste mening over (bij de eerste deelvraag) de Westerse economie en (bij de tweede deelvraag) over de politieke verhouding in het Oostblok bevat, wordt 1 scorepunt toegekend aan een daarbij passende verwijzing naar de bron.

24 maximumscore 4

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Brandt wil de angst wegnemen dat de BRD omwille van de goede betrekkingen met het Oostblok de belangen van haar eigen burgers uit het oog verliest / dat door de invoering van de *Ostpolitik* te veel wordt toegegeven aan Oost-Europese landen, 1
- door te benadrukken dat hij de Poolse regering heeft gezegd dat dit verdrag niet betekent dat de geschiedenis (van Duitse gebieden) wordt herschreven / dat de West-Duitsers onrecht toestaan. 1
- Brandt spreekt in het bijzonder tot de *Heimatvertriebenen*, 1
- door te zeggen dat de Duitsers die na de oorlog zijn verdreven / hun geboortegrond moesten verlaten "een bittere prijs" moesten betalen / dat de verdrijvingen niet worden erkend als wettig. 1

Opmerkingen

- *Alleen als het antwoord (bij de eerste deelvraag) een juist voorbeeld bevat van angst die Brandt wil wegnemen en (bij de tweede deelvraag) ingaat op de Heimatvertriebenen, wordt 1 scorepunt toegekend aan een daarbij passende verwijzing naar de bron.*
- *Als het antwoord op beide deelvragen dezelfde verwijzing naar de bron bevat, wordt alleen aan de eerste juiste verwijzing scorepunten toegekend.*

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

25 maximumscore 2

Kern van een juist antwoord is:

- Maoïsten konden als kritiek geven dat de boeren met hun overeenkomst particuliere inkomsten nastreefden / kapitalistische invloeden nastreefden / braken met de herverdeling van land zoals die door Mao (na 1949) was ingevoerd. 1
- De partijsecretaris steunde de Vier Modernisering (in dit geval die van de landbouw) van Deng Xiaoping. 1

Opmerking

Als bij de eerste deelvraag alleen wordt geantwoord dat dit initiatief ingaat tegen het communisme, wordt geen scorepunt toegekend (omdat dit niet ingaat op de inhoud van de maoïstische kritiek).

26 maximumscore 3

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Je kunt dit artikel gebruiken voor een onderzoek naar de verandering van de positie van vrouwen / de toenemende mobiliteit van vrouwen / de toenemende zelfstandigheid van vrouwen / zelfbewustheid van vrouwen. 1
- In dit artikel wordt uitgegaan van het traditionele beeld dat vrouwen en mannen elk hun eigen terrein hebben / dat het werken met machines eigenlijk niet geschikt is voor vrouwen, 1
- omdat de auteur beschrijft dat (een van de volgende): 1
 - vrouwen 'vrouwelijk' moeten blijven.
 - vrouwen bezig zijn met make-up.
 - scooterbezit passend is omdat het de 'vrouwelijkheid' niet aantast.

Opmerkingen

- *Als bij de eerste deelvraag alleen wordt ingegaan op de toenemende welvaart, wordt geen scorepunt toegekend (omdat dit geen sociaal-cultureel veranderingsproces is).*
- *Alleen als het antwoord op de tweede deelvraag een juist voorbeeld van het traditionele rollenpatroon bevat, wordt 1 scorepunt toegekend aan een daarbij passende verwijzing naar de bron.*

5 Aanleveren scores

Verwerk de scores van de alfabetisch eerste vijf kandidaten per examinator in de applicatie Wolf. Cito gebruikt deze gegevens voor de analyse van de examens. Om de gegevens voor dit doel met Cito uit te wisselen dient u ze uiterlijk op 30 mei te accorderen.

Ook na 30 mei kunt u nog tot en met 12 juni gegevens voor Cito accorderen. Deze gegevens worden niet meer meegenomen in de hierboven genoemde analyses, maar worden wel meegenomen bij het genereren van de groepsrapportage.

Na accordering voor Cito kunt u in Wolf de gegevens nog wijzigen om ze vervolgens vrij te geven voor het overleg met de externe corrector. Deze optie is relevant als u Wolf ook gebruikt voor uitwisseling van de gegevens met de externe corrector.

tweede tijdvak

Ook in het tweede tijdvak wordt de normering mede gebaseerd op door kandidaten behaalde scores. Wissel te zijner tijd ook voor al uw tweede-tijdvak-kandidaten de scores uit met Cito via Wolf. Dit geldt **niet** voor de aangewezen vakken.

6 Bronvermeldingen

- | | |
|---------|--|
| bron 1 | https://ccel.org/ccel/schaff/anf07/anf07.iii.v.v.html |
| bron 2 | https://psalter.library.uu.nl/page/57 (psalm 42) |
| bron 3 | Galbert van Brugge, De moord op Karel de Goede, A. Demyttenaere vert., 2e druk Leuven 2000, pag. 135 |
| bron 4 | https://www.cervantesvirtual.com/obra-visor/cronistas-coloniales-segunda-parte--0/html/00011b3c-82b2-11df-acc7-002185ce6064_6.html |
| bron 5 | https://quod.lib.umich.edu/e/evans/N09690.0001.001/1:3.3?rgn=div2;view=fulltext |
| bron 6 | Gemeente archief Amsterdam, arch. Backer (arch. nr. 172) inv. nr. 726 (Gedrukte stukken betreffende de gebeurtenissen van 1787 te Amsterdam: 21 April 1787) |
| bron 7 | https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b6940332z/f1.item# |
| bron 8 | https://www.digitalcommonwealth.org/book_viewer/commonwealth:8k71pg74f |
| bron 9 | https://www.les-crisis.fr/wp-content/uploads/2020/08/Foreign_armies_in_Beijing_during_Boxer_Rebellion.jpg |
| bron 10 | H.Pronk, Foto's, officieren en geschenken. Militaire expeditie naar Zuid-Celebes 1905-1906, Armamentaria 2006-2007, Delft 2007 pag. 67 |
| bron 11 | https://www.spurensuche-kreis-pinneberg.de/quelle/persilschein-fur-nsdap-ortsgruppenleiter-bendorf/
en
https://www.spurensuche-kreis-pinneberg.de/spur/willy-bendorf-ortsgruppenleiter-der-nsdap/ |
| bron 12 | https://www.loc.gov/item/2016687286/ |
| bron 13 | https://www.willy-brandt-biografie.de/wp-content/uploads/2017/08/Fernsehansprache_Willy_Brandt_Warschau_1970.pdf |

- vraag 25 <https://www.wondriumdaily.com/chinas-agricultural-and-industrial-reforms-in-the-late-1970s/>
- bron 14 Moeder, praktisch tijdschrift voor de vrouw in het gezien, nr 5, 1961, geraadpleegd via Delpher 21-02-2023